

Een stem uit het verleden

Doelgroep	voortgezet onderwijs – onderbouw
Vorbereidingstijd	0-5 min
Lesduur	10-20 min
Kerdoelen (herzien sep. '24)	15 (taalvariatie en taalverandering)
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	historisch (waar komt taal vandaan en waar gaat taal naartoe?)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal en in groepjes
Materiaal/benodigdheden	nvt
Thematiek	geschiedenis, verwondering, denken over taal
Competenties	inlevingsvermogen, filosoferen, voorstellingsvermogen

Bronnen

- <https://www.youtube.com/watch?v=GFFtIBG-9Jo&t=20s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=uXAp2iaZ4uE>
- <https://voicechanger.io/>

Achtergrond

Uitvindingen als fotografie, film en audio-opname-apparatuur vonden allemaal plaats in de 19e eeuw. Door deze uitvindingen werd het ineens mogelijk de werkelijkheid vast te leggen én te bewaren. De geschiedenis is vanaf die tijd voor ons zichtbaar en hoorbaar geworden. Wanneer je nu iemand hoort praten die 130 jaar geleden zijn stem heeft opgenomen komt de geschiedenis een stuk dichterbij en is het alsof je naast die persoon staat.

De leerlingen gaan in deze les luisteren naar een heel oude audio-opname. Ze leren iets over de opnametechniek uit die tijd, beantwoorden vragen en denken na over wat ze hebben gehoord. Tenslotte maken de leerlingen een eigen audio-opname die je gaat vervormen naar de geluidskwaliteit van zo'n wasrol-techniek. Horen ze nu nog verschil tussen hun eigen stemgeluid en die van de oude opnames?

Opdracht 1

Luister met de leerlingen naar een stukje van [deze audiofragmenten](#). Het is de stem van Jan Daniël Boeke uit Alkmaar die vanaf 1898 opnames maakte voor diverse doeleinden. Hij was directeur van de Rijks HBS en deed onderzoek naar stemmen, taal en uitspraak. Dit is het oudste opgenomen Nederlandse stemgeluid dat tot op heden is gevonden (het oudste herkenbare stemgeluid komt uit 1860 uit Frankrijk en is een gezongen kinderliedje). De techniek waarmee dit werd opgenomen is de fonograaf met ingekraste wasrollen als geluidsdrager. Fono betekent geluid en grafie betekent schrijven. Een **geluidsschrijver** dus. [Kijk hier](#) eventueel met de klas hoe dat werkte.

Bespreek klassikaal (of laat ze dit in groepjes doen) deze vragen:

1. Wat is geluid eigenlijk? En hoe komt het dat als je spreekt een ander dit kan horen?
2. Denk je dat de stemmen van mensen vroeger anders klonken? En zo ja, wat was er dan anders? Waren ze hoger of lager, spraken ze sneller of langzamer, of klonken ze net als nu?
3. Denk je dat mensen 130 jaar geleden woorden en zinnen anders uitspraken (articuleerden) dan we nu doen? En zo ja, wat is er dan anders denk je?
4. Het kunnen opnemen van je stem en dit weer terug kunnen luisteren was een regelrecht wonder in die tijd. Net als de eerste foto's of filmprojecties voelde het als tovenarij. Wat voor techniek die je nu gebruikt geeft jou hetzelfde tovenarij-gevoel?
5. Je hoort in het fragment de stem van iemand uit een ver verleden. Zijn stem is als het ware meegereisd de toekomst in. Maar stel nu eens dat je ook iets terug zou kunnen zeggen vanuit het heden terug naar Jan (in de beleving van Jan Boeke is dat dus een stem uit de verre toekomst). Wat zou je tegen Jan Boeke willen zeggen over de toekomst die voor hem ligt? Verwoord de boodschap aan Jan één keer in hedendaagse jongerentaal en één keer in de taal uit zijn tijd.

Opdracht 2

De leerlingen gaan een zin inspreken en het geluid omzetten naar de geluidskwaliteit uit de tijd van Jan Boeke. Ga hiervoor naar [deze website \(voicechanger.io\)](#). Klik op *use microphone*. Na de opname klik je op de ouderwetse radio.

Om je stem écht ouderwets te laten klinken is het belangrijk om rustig te spreken, duidelijk te articuleren en je uitspraak zo netjes mogelijk te maken.

Je kunt ook allemaal dezelfde standaardzin inspreken zoals: 'Deze wasrol is ingesproken op ...*datum*... door ...*naam*... in het kader van een experiment ter lering en vermaak van de leerlingen van ...*school*...'

Welke opname klinkt het meest écht ouderwets?